

Kuntakysely yhteistyöstä kolmannen sektorin kanssa

KUVAILULEHTI

päiväys tähän

Julkaisun nimi	Kuntakysely yhteistyöstä kolmannen sektorin kanssa
Tekijä	Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta, Kansalaisareena ry ja Suomen kuntaliitto
OSKARI-numero	OM 3/021/2012
Hankenumbero	OM005:00/2012
Asia- ja avainsanat	kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta, kuntayhteistyö, järjestötoiminta, kansalaistoiminta, vapaaehtoistoiminta, kolmas sektori
Tiivistelmä	Oikeusministeriön yhteydessä toimiva kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta, Kansalaisareena ry ja Suomen Kuntaliitto toteuttivat kyselyn kuntien ja kolmannen sektorin kumppanuudesta. Kyselyllä selvitettiin, millaista yhteistyötä kunnat tekevät järjestöjen kanssa, miten ne kehittävät asukas- ja lähidemokratiaa ja miten kansalaisia kuullaan. Kyselyllä kartoitettiin myös näkemyksiä kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyön tulevaisuudesta. Kyselyn tulosten perusteella yhteistyölle ja vapaaehtoistoiminnalle on tarvetta erityisesti kuntien oman palvelutuotannon täydentämisessä, mutta kunnat eivät todennäköisesti pysty lähitulevaisuudessa lisäämään järjestöjen taloudellista tukea.

Sisällys

Johdanto	4
Inledning	5
1. Yhteistyön muodot	6
2. Yhteistyö toimialoittain.....	8
2.1. Sosiaalitoimen alla tehtävä järjestöyhteistyö	8
2.2. Terveystoimen alla tehtävä järjestöyhteistyö	9
2.3. Sivistystoimen alla tehtävä järjestöyhteistyö.....	10
2.4. Teknisen toimen alla tehtävä järjestöyhteistyö	10
2.5. Elinkeino- ja hankintatoimen alla tehtävä järjestöyhteistyö	10
2.6. Yleishallinnon ja muiden toimialojen alla tehtävä järjestöyhteistyö	10
3. Kunnan strategiat ja suunnitelmat järjestö- ja kansalaistoimintaan liittyen.....	11
3.1. Kansalaistoimintastrategia	11
3.2. Lähidemokratian edistäminen	11
3.3. Vapaaehtoistyön koordinointi	12
4. Kuntien ja järjestöjen välisen yhteistyön kehityssuunta.....	13
4.1. Kolmannen sektorin roolin kasvua haittaavat tekijät	13
4.2. Mihin yhteistyö on menossa?	14
Liite 1. Kyselylomake.....	15
Liite 2. Vastaajakuntien koko asukasmäärän mukaan	21
Liite 3. Kolmannen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön muodot ja kehityksen suunta	23
Liite 4. Järjestöjen tuottamien palvelujen jakautuminen vapaaehtoiisiin ja ostopalveluihin	24
Liite 5. Kenelle kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyö kuuluu.....	25
Liite 6. Kolmannen sektorin kasvua palveluiden tuottajana jarruttavat seikat	26

Johdanto

Oikeusministeriön yhteydessä toimiva kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE, Kansalaisareena ry ja Suomen Kuntaliitto toteuttivat 14.4.–20.5.2015 kyselyn kuntien ja kolmannen sektorin välisestä kumppanuudesta. Kumppanuudella tarkoitettiin kyselyssä käytännönläheistä keskustelu-, suunnittelu-, kehittämis-, palvelu-, budjetti- tai toimijayhteistyötä.

Kyselyllä haluttiin selvittää kuntien yhteistyötä erilaisten järjestöjen (mm. sosiaali- ja terveysjärjestöt, kulttuurialan yhdistykset, urheiluseurat, kaupunginosa- ja kyläyhdistykset, metsästysseurat, eläkeläisjärjestöt, nuorisoseurat jne.) kanssa. Lisäksi selvitettiin, miten kunnissa kehitetään asukas- ja lähidemokratiaa, kuten kansalaisraatitoimintaa tai kaupunginosabudjetoitua, sekä paikallisia tapoja kansalaisten kuulemiseksi. Tarkoituksena oli myös kartoittaa, miten kuntien hallinnossa toimivat henkilöt näkevät yhteistyön kolmannen sektorin kanssa kehittyvän tulevaisuudessa.

Lomakepohjaiseen verkkokyselyyn vastasi 141 kunta-alan hallinto- ja toimialajohtajaa. Vastauksia tuli 114 kunnasta eli 36 prosentista kuntia. 24 kunnasta tuli useampi kuin yksi vastaus. Vastanneet edustivat monia toimialoja ja sektoreita. Yleisiä työnimikkeitä olivat muun muassa sosiaalijohtaja, hallintojohtaja sekä sivistysjohtaja. Vastanneiden henkilöiden edustamat kunnat vaihtelivat kokonsa puolesta merkittävästi ja mukana oli sekä alle 1000 että yli 100 000 asukkaan kuntia (ks. liite 2).

Vastausten perusteella yhteistyölle ja vapaaehtoisten panokselle on tilausta ja toimintaa kaivataan etenkin täydentämään kuntien omaa palvelutuotantoa. Todennäköistä ei kuitenkaan ole, että kunnat merkittävästi lisäisivät järjestöjen taloudellista tukemista lähitulevaisuudessa.

Kyselyn tuloksia käytetään kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten vahvistamiseksi sekä päätöksenteon tukemiseksi. Kyselyllä etsitään paikallisia hyviä käytäntöjä. Aineistosta tehdään myös opinnäytetyö.

Inledning

Delegationen för medborgarsamhällspolitik (KANE) i anslutning till justitieministeriet, Medborgararenan rf och Finlands Kommunförbund genomförde 14.4–20.5.2015 en enkät om partnerskap mellan kommunerna och den tredje sektorn. Med partnerskap avsågs i detta sammanhang praktiskt diskussions-, planerings-, utvecklings-, service-, budget- eller aktörssamarbete mellan kommunerna och den tredje sektorn.

Syftet med enkäten var att utreda vilket slags samarbete kommunerna har med olika organisationer (bl.a. social- och hälsovårdsorganisationer, kulturföreningar, stadsdels- och byaföreningar, jaktsällskap, pensionärsföreningar, ungdomsföreningar osv.). Det utreddes också på vilket sätt kommunerna utvecklar invånar- och närdemokratin, t.ex. medborgarrådverksamhet eller stadsdelsbudgetering, samt vilka lokala förfaranden det finns för att höra kommuninvånarna. Dessutom syftade enkäten till att kartlägga kommunförvaltningens synpunkter på det framtida samarbetet med den tredje sektorn.

Webbenkäten besvarades av 141 administrativa direktörer inom kommunsektorn i hela landet. Svarsprocenten uppgick till 44,06. Svarandena företrädde många olika branscher och sektorer. Allmänna uppgiftsbeteckningar bland svarandena var socialdirektör, förvaltningsdirektör samt bildningsdirektör. Invånarantalet i kommunerna som svarandena företrädde varierade från 1000 till 100 000 (se bilaga 2).

På basis av svaren finns det behov av samarbete och frivilligas insatser i synnerhet när det gäller att komplettera kommunernas egen serviceproduktion. Det är dock inte sannolikt att det skulle ske någon betydlig ökning i kommunernas ekonomiska stöd till organisationer inom den närmaste framtiden.

Resultaten av enkäten kommer att användas för att stärka medborgarsamhällets verksamhetsförutsättningar och stödja beslutsfattandet. Genom enkäten kartläggs dessutom vilken god praxis det finns på lokal nivå. Resultaten kommer också att användas som material i ett lärdomsprov.

1. Yhteistyön muodot

Vastaajien arvioiden perusteella näyttäisi melko selvältä, etteivät kuntien myöntämät järjestöavustukset ole ainakaan nousussa. Vastaajista 65,2 % kertoi avustusten pysyvän ennallaan ja 22,5 % sanoi niiden olevan laskussa. Vain noin 4,4 % arvioi avustusten nousevan (ks. liite 3).

Samansuuntaisia tuloksia saatiin myös kysymykseen kunnan tilojen maksuttomasta käytöstä. Selvästi suurin osa katsoi tilanteen pysyvän ennallaan tai maksuttomien tilojen vähenevän. Maksullisten tilojen saatavuuden arvioi olevan kasvussa noin 9,5 %. Huomionarvoista kuitenkin on, että peräti 8,8 % vastasi, ettei järjestöille ole tällä hetkellä tarjolla tiloja vuokraakaan vastaan.

Järjestöjen näkökulmasta positiiviselta sen sijaan vaikuttaisi olevan yhteistyösopimusten määrän kasvaminen. Vastanneista kuntatoimijoista lähes 50 % arvioi sopimusten olevan lisääntymässä, kun taas niiden vähenemistä ennusti vain reilu 2 % vastanneista. Vastausten perusteella näyttäisi myös selvältä, että kunnat järjestävät tapahtumia aiempaa enemmän yhteistyössä järjestöjen kanssa. Kukaan vastaajista ei arvioinut tämän kaltaisen toiminnan olevan vähenemässä, ja yli puolet arvioi sen lisääntyvän.

Yhteistyö järjestöjen kanssa näkyy myös siinä, että vastaajista noin 46 % arvioi vastaisuudessa kuntalaisia ohjattavan sosiaali- ja terveysasioissa aiempaa enemmän järjestöjen suuntaan.

Taulukkoon 1 on tiivistetty kysymyskohtainen yleisnäkemys yhteistyömuodon kehityssuunnasta. Kategorian *ennallaan/laskussa* muodostavat vastaukset, joissa vastaus *ennallaan* on yleisin ja *laskussa* toiseksi yleisin. Kategorian *ennallaan/kasvussa* puolestaan muodostavat kohdat, joissa vastaus *ennallaan* on yleisin ja vastaus *kasvussa* toiseksi yleisin. Kattegoria *kasvussa/ennallaan* kertoo vastauksen *kasvussa* olleen yleisin.

Taulukko 1. Järjestöyhteistyön kehityssuunta, yleisnäkemys

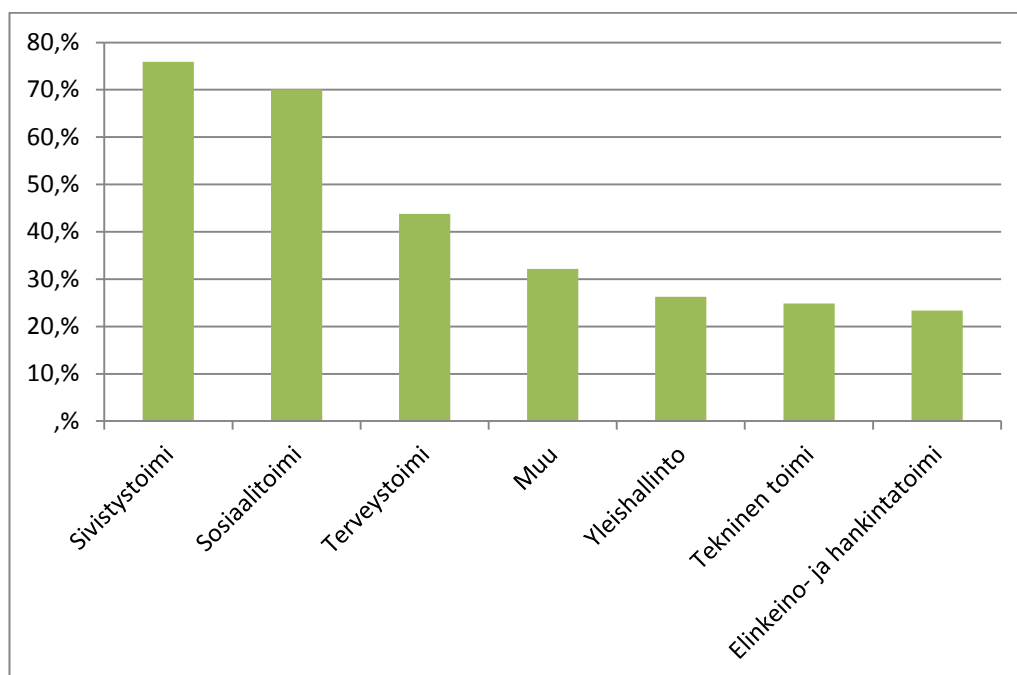
	Kehityssuunta	Palvelua ei ole (% vastaajista)
Järjestöavustukset	ennallaan/laskussa	5,0
Maksuttomat tilat	ennallaan/laskussa	8,8
Maksulliset tilat	ennallaan/kasvussa	11,9
Yhteistyösopimukset	kasvussa/ennallaan	3,7
Yhteiset tilaisuudet järjestöjen kanssa	kasvussa/ennallaan	1,5
Yhteisöjen edustajia kutsutaan mukaan toiminnan suunnitteluun	kasvussa/ennallaan	6,5
Yhteisöt saavat nimetä edustajan johonkin kunnan toimielimeen	ennallaan/kasvussa	16,7
Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita saavia kuntalaisia ohjataan systemaattisesti myös järjestöjen ja yleishyödyllisten yhteisöjen vertais- tai vapaaehtoispalveluiden piiriin	Kasvussa/ennallaan	5,2

2. Yhteistyö toimialoittain

Vastaajilta kysyttiin toimialoja, joilla heidän tietonsa mukaan järjestöyhteistyötä tehdään. Vastauksista käy ilmi, että etenkin sivistystoimessa ja sosiaalitoimessa yhteistyötä tehdään paljon. Myös terveystoimessa yhteistyön määrä on merkittävä. Sen sijaan esimerkiksi teknisessä toimessa ja elinkeinotoimessa yhteistyö on vähäisempää.

Vastaukset ovat yhteneväisiä aiempaan tietoon yhteistyösektoreista. On kuitenkin syytä huomioida, että kyselyyn vastanneista huomattava osa toimi nimenomaan sosiaali- ja terveystoimessa. He siis todennäköisesti tuntevat oman alansa yhteistyökuviot esimerkiksi teknisen toimen malleja paremmin. Vastanneista yhdenkään työnimike ei yksiselitteisesti viitannut tekniseen toimeen. Osa vastanneista myös mainitsi kirjoittavansa vain oman toimialansa näkökulmasta.

Kuvio 1. Toimialat, joilla vastaajien mukaan on järjestöyhteistyötä (N=137)

2.1. Sosiaalitoimen alla tehtävä järjestöyhteistyö

Järjestöt ovat merkittävässä asemassa sosiaalipalvelujen tuottajina, niin ostopalveluiden tuottajina kuin toisaalta myös erilaisen täydentävän toiminnan organisoijana. Avointen vastausten perusteella yhteistyötä tehdään eniten ikääntyvän väestön palveluiden piirissä. Esimerkiksi vanhusten palveluasuminen saattaa olla järjestöjen tuottamaa. Vapaaehtoisvoimin pyritetään myös monenlaista täydentävää ja elämänlaatua parantavaa vanhustoimintaa, kuten seniorien ulkoiluttamista ja virkistystoimintaa. Vanhusjärjestöt ja sosiaalipuolen vapaaehtoistoimijat osallistuvat myös

päätöksentekoon, ja esimerkiksi esteettömyyskysymyksissä konsultoidaan vanhus- ja vammaisneuvostoja.

Vanhusten ohella myös lapset ja perheet mainitaan usein järjestöyhteistyön kohderyhmänä. Etenkin Mannerheimin lastensuojeluliitto mainitaan useissa vastauksissa yhteistyötahona. Perheavun ja neuvonnan keinoja ovat muun muassa perhekahvilat, ystävätoiminta, lastenhoitopalvelu ja tukioppilastoiminta.

Vastauksissa mainitaan myös muun muassa päihdehuollon toimijat sekä kuntouttava työllisyystoiminta.

Sosiaalipuolella on sekä vapaaehtoistoimintaa että järjestöiltä ja yhdistyksiltä hankittavaa ostopalvelua. Ostopalveluna tuotetaan etenkin vanhusten palveluasumista ja kotipalveluita, kuten siivousta ja kerhotoimintaa. Erilaisia varhaiskasvatuksen palveluita, mukaan lukien lasten päivä- ja iltapäivähoitoa, tuotetaan myös paljon yhdistyksiltä hankittavana ostopalveluna. Myös päihdepalveluissa ja maahanmuuttajien kotouttamistyössä käytetään ostopalveluita, ja esimerkiksi päihdehuollon päivätoimintaa tuotetaan useammankin vastauksen mukaan tällä tavoin.

Vapaaehtoistyönä tuotetaan erilaisia vähemmän ammatillista osaamista vaativia asioita, kuten kirjastokaveritoimintaa ja vanhusten ystävätoimintaa. Esimerkkinä matalan kynnyksen vapaaehtoistoiminnasta mainitaan muun muassa nuorten antama kännykkä- ja tietotekniikkataitojen opetus ikäihmisille.

2.2. Terveystoimen alla tehtävä järjestöyhteistyö

Terveystoimen yhteydessä tehtävästä työstä mainitaan monia samoja yhteistyömuotoja kuin sosiaalipuolellakin. Mainintoja saavat muun muassa vanhusten ulkoiluttaminen ja vammaisneuvoston konsultoiminen. Tällaiset yhteistyömuodot perustuvat useimmiten vapaaehtoisuuteen. Ostopalvelut puolestaan linkittyvät läheisesti sosiaalitoimen kenttään. Esimerkiksi muistisairaiden ja mielenterveysongelmaisten palveluita ja asumista tuotetaan ostopalveluina.

Merkittävän roolin terveyspuolen yhteistyötoimijana näyttäisivät vastausten perusteella saavan potilasjärjestöt ja vertaistukiryhmät, jotka mainitaan yhdeksässä vastauksessa. Järjestöjen kanssa järjestetään vertaistuen ohella valistustoimintaa ja luentoja terveyden tiimoilta.

Muutamassa vastauksessa on mainittu myös matalan kynnyksen liikuntamuotojen järjestäminen ja muu ennaltaehkäisevä kansanterveysyö.

2.3. Sivistystoimen alla tehtävä järjestöyhteistyö

Sivistystoimen yhteydessä tehtävä järjestöyhteistyö pitää sisällään monenlaisia toimia ja yhteistyötoimijoita. Sivistystoimen yhteistyöyhteistyö näyttäisi painottuvan etenkin lapsiin ja nuoriin. Vastaajista lähes jokainen mainitsi esimerkiksi iltapäiväkerhotoiminnan tai jonkin muun lasten palveluihin liittyvän yhteistyömuodon. Muita lapsiin ja nuoriin liittyviä yhteistyömuotoja ovat muun muassa työ nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä sekä kerho- ja harrastetoiminta kouluissa. Sivistystoimen yhteistyötahoina mainitaan usein seurakunta ja urheiluseurat.

Urheiluseurojen kanssa tehtävä yhteistyö on monimuotoista, ja urheiluseurat saattavat lasten ja nuorten liikuntakasvatuksen ohella myös vastata esimerkiksi liikuntapaikkojen ylläpidosta. Tällainen toiminta voi perustua sekä vapaaehtoisuuteen että ostopalveluun. Esimerkiksi yhdessä vastauksessa mainitaan kuntosalin ohjauksen perustuvan ostopalveluun.

Erilaiset kulttuuritoimijat saavat myös jonkin verran mainintoja yhteistyökumppaneina. Kulttuuriyhdistykset saattavat esimerkiksi saada taloudellista tukea kunnalta.

2.4. Teknisen toimen alla tehtävä järjestöyhteistyö

Teknisen toimen järjestöyhteistyö näyttäisi olevan selvästi harvinaisempaa kuin esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla. Yhteistyötä kuitenkin on ja esimerkiksi kylä- ja asukasyhdistyksien kanssa on sovittu liikuntapaikkojen, kuten hiihtolatujen, uimarantojen tai puistoalueiden hoidosta. Vastausten perusteella vaikuttaisi siltä, että esimerkiksi liikuntapaikkojen hoitoa tehdään sekä vapaaehtoisvoimin että järjestöiltä ostettuna palveluna. Tapahtumajärjestäminen mainitaan myös eräänä yhteistyön muotona joissakin vastauksissa.

2.5. Elinkeino- ja hankintatoimen alla tehtävä järjestöyhteistyö

Elinkeino- ja hankintatoimessa yhteistyötä tehdään esimerkiksi paikallisten yrittäjäyhdistysten ja valtakunnallisten toimijoiden kuten MTK:n kanssa. Yrittäjäyhdistyksillä on merkitystä etenkin aluekehityksen, työllisyyden ja matkailun alalla, mutta mukana on lisäksi esimerkiksi yrittäjäyyskasvatuksen kaltaisia toimia.

2.6. Yleishallinnon ja muiden toimialojen alla tehtävä järjestöyhteistyö

Yleishallinnon alla tehtäväksi vastaajat ilmoittivat paljon samoja toimintamuotoja kuin toimialakohtaisissakin yhteistyön tavoissa. Esimerkiksi eläkeläisyhdistyksiä, yrittäjäyhdistyksiä ja asukasyhdistyksiä kuullaan ja osallistetaan kuntien päätöksenteossa ja kehitystyössä.

Kohdassa muut toimialat on kerrottu esimerkiksi kansalaisvaikuttamisesta, eläinsuojelusta sekä seutukunnallisesta yhteistyöstä.

3. Kunnan strategiat ja suunnitelmat järjestö- ja kansalaistoimintaan liittyen

3.1. Kansalaistoimintastrategia

Erillinen kansalaistoiminnan tai järjestötoiminnan strategia löytyy noin 10 % vastaajakuntia ja muutamassa kunnassa sellainen on suunnitteilla. Erillisen strategian puuttuminen ei välttämättä kerro suhteesta kansalaistoimintaan. Kyse saattaa joissain tapauksissa olla myös yleisestä pyrkimyksestä vähentää erillisstrategioiden määrää.

3.2. Lähidemokratian edistäminen

Kuntakyselyn perusteella erilaiset lähidemokratian muodot ovat vakiintumassa osaksi päätöksentekoa. Yleisin keino kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen vaikuttaisi olevan erilaisten kuulemistilaisuuksien ja keskusteluiltojen järjestäminen. Osa kuntia on ottanut kuulemisessa ja aloitteiden keräämisessä käyttöön oikeusministeriön verkkodemokratian palveluja¹, kuten kuntalaisaloite.fi. Kunnissa on huomioitu myös muut tekniikan kehittymiseen liittyvät demokratian edistämisen keinot. Kansalaisilta esimerkiksi kerätään palautetta kunnan verkkosivuilla, ja sosiaalista mediaa käytetään päätöksistä viestimiseen.

Esimerkkinä lähidemokratiasta mainitaan usein vanhus- ja vammaisneuvostot sekä nuorisovaltuustot. Neuvostojen saama maininta kertonee niiden vaikutusmahdollisuuksista ja aktiivisesta kuulemisesta, mutta lisäksi on hyvä huomata, että ne ovat kunnille lakisääteisiä.

Alueellista demokratiaa pyritään useissa kunnissa edistämään esimerkiksi kylä- ja kaupunginosaneuvostoilla tai parlamenteilla. Kevyempänä menetelmänä on monissa vastauksissa mainittu olemassa olevien kyläyhdistysten kuuleminen ja lausuntojen pyytäminen.

Tulevissa demokratian edistämissuunnitelmissa painotetaan voimakkaasti sähköisiä järjestelmiä ja jo olemassa olevien kuulemismenetelmien kehittämistä. Toisaalta monessa vastauksessa myös todetaan, ettei suunnitteilla ole lähidemokratian lisäämistä. Useammassakin vastauksessa syyksi kerrotaan resurssien puute, sillä esimerkiksi sähköisten järjestelmien käyttö arvioidaan kalliiksi ja aikaa vieväksi.

Osassa vastauksista on huomioitu uusi kuntalaki ja sen tuomat muutokset kuntien demokratiatyöhön.

Pienten kuntien tapauksessa erityinen lähidemokratian edistäminen saatetaan kokea vieraaksi, koska kuten eräässäkin vastauksessa sanotaan:

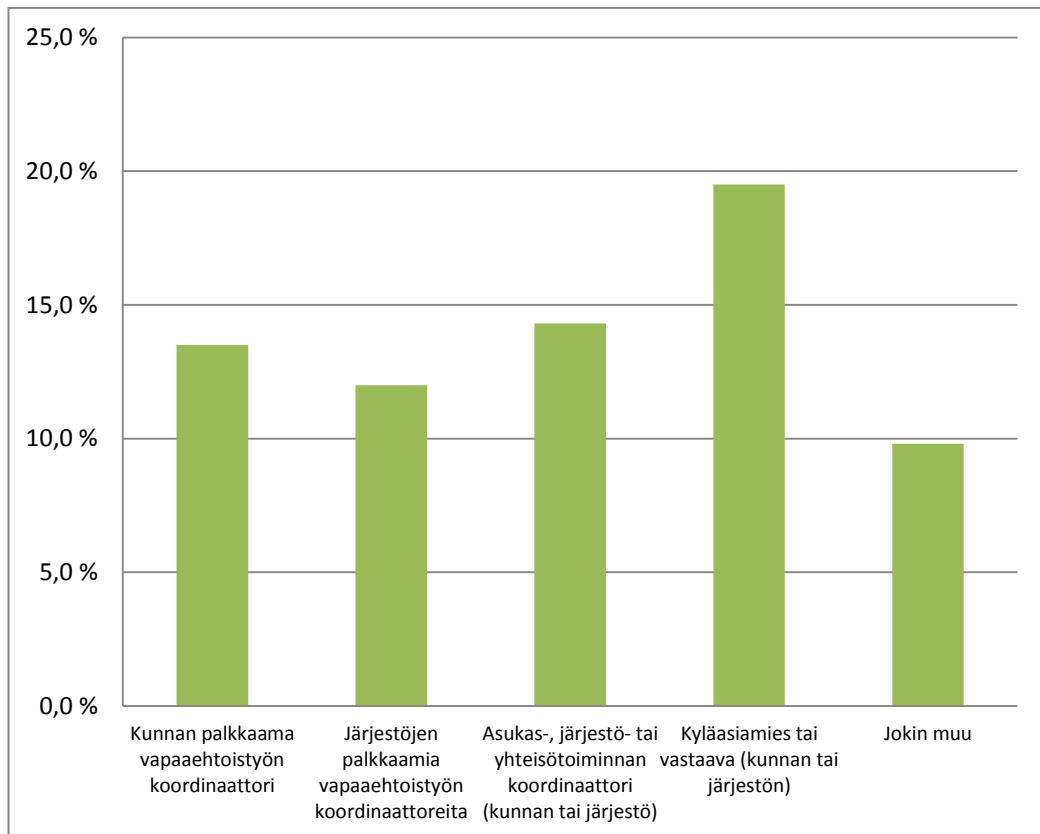
”Pienessä kunnassa on vain lähidemokratiaa.”

¹ www.demokratia.fi

3.3. Vapaaehtoistyön koordinointi

Vapaaehtoistyön koordinoinnin selvittämiseksi kysyttiin, onko kunnassa kunnan itsensä palkkaamia tai järjestöpuolelta tulevia vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreita. Kuvassa 2 ilmenevät osuudet kunnista, joissa on palkattu vapaaehtoistyön koordinaattori.

Kuvio 2. Osuus vastaajista, joiden kunnissa on vapaaehtoistyön koordinointia (N=133)

Vastausten perusteella koordinoitintoiminta ei ole vielä saanut kovin vahvaa jalansijaa kunnallisessa vapaaehtoistyön edistämisessä. Kunnan palkkaamia koordinaattoreita on lähinnä suurehkoissa kaupunkimaisissa kunnissa, vaikka parissa alle 5000 asukkaan kunnassakin on sivutoiminen koordinaattori.

Järjestöjen palkkaamien koordinaattorien suhteen kuntakoko ei vaikuta yhtä suurelta tekijältä. On kuitenkin hyvä huomata, että vastaajien tietämys muusta kuin kunnan tekemästä työstä saattaa olla rajallista, ja lisäksi osa vastaajista on laskenut palkatut kansalaisjärjestöaktiivit mukaan, riippumatta heidän varsinaisesta tehtäväkentästään.

Palkatuissa koordinoijissa näkyy sama toimialajakauma kuin kuntien yhteistyöaloissakin. Kuntien palkkaamat vapaaehtoistyön koordinoijat toimivat eniten sosiaali- ja terveysalalla.

Siitä, kenelle kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyö kuuluu, vastaajat ovat lähes yksimielisiä. Yhteistyöstä huolehtiminen kuuluu molemmille, sekä kunnalle että kolmannelle sektorille (ks. liite 5).

4. Kuntien ja järjestöjen välisen yhteistyön kehityssuunta

Vastaajat ovat lähes yhtä mieltä yhteistyön tarpeesta palvelujen tulevaisuuden suuntaa kehitettäessä. Avoimissa vastauksissa korostuu etenkin puhtaasti vapaaehtoisuuspohjalta tehtävän työn tarve. Lisää kolmannen sektorin toimintaa kaivataan eniten sosiaalialalle ja syrjäytymisen ehkäisyyn.

Sekä vanhustenhoidossa että nuoriso- ja lapsiasioissa kaivataan lisää etenkin matalan kynnyksen toimijoita. Esimerkiksi ystävötoiminnalle ja vanhusten seuraksi ulkoiluun tarvittaisiin lisää vapaaehtoisia. Vapaaehtoistoimintaa saattaa toisinaan vaikeuttaa lainsäädäntö, mutta usein ongelman muodostaa yksinkertaisesti toimijoiden pieni määrä:

”Ei kovin helpolla missään, sillä samat aktiiviset ihmiset ovat monessa mukana. Pienessä kunnassa ei riitä toimijoita kaikkeen.”

Vanhusten hoidon ja nuorten tukemisen ohella kolmatta sektoria kaivataan apuun myös esimerkiksi liikunnan ohjaukseen ja kulttuuritoimintaan. Myös tekniselle puolelle esimerkiksi ympäristön hoitoon toivotaan vapaaehtoisia.

4.1. Kolmannen sektorin roolin kasvua haittaavat tekijät

Kyselyssä selvitettiin vastaajien näkemyksiä suurimmista esteistä kolmannen sektorin roolin kasvun tiellä (ks. liite 6). Vaikuttaisi siltä, että kuntatoimijoiden silmissä suurimmat haasteet liittyvät järjestöjen resursseihin. Sekä taloudelliset että henkilöstöresurssit nähdään jarruksi kasvun tiellä. Vastaajista noin 70 % katsoo järjestöjen taloudellisten toimintaedellytysten epävarmuuden ainakin jossain määrin esteeksi. Yhtä suuri osa katsoo myös järjestöväen ikääntymisen ja nuorten toimijoiden puutteen jarruksi. Järjestöjen osaamisen taso herättää myös merkittävässä osassa vastaajista epävarmuutta. Kenties juuri tästä syystä kolmatta sektoria kaivataan nimenomaan matalan kynnyksen toiminnan osaksi ja julkisten palvelujen rinnalle, ei niiden tilalle. Merkittävä osa vastaajista katsoo, etteivät järjestöt pysty houkuttelemaan riittävästi osaavaa työvoimaa.

Osa vastaajista oli sitä mieltä, että myös lainsäädäntö ja verottajan tulokinnat rajoittavat järjestöjen toimintaa.

Yhteistyön jatkumisen ja lisäämisen näkökulmasta on hyvin positiivista, että vastaajat ovat lähes yksimielisiä siitä, että kunnat tarvitsevat järjestöjen tuottamia palveluita. Vain alle 4 % vastaajista katsoi, että kunta pystyy itse vastaamaan palvelujen tuottamisesta.

4.2. Mihin yhteistyö on menossa?

Yleisesti voidaan sanoa, että kuntasektorin näkökulmasta tulevaisuuden järjestöyhteistyö perustuu kumppanuuteen. Järjestöjen palveluja tarvitaan erityisesti kuntien omien palveluiden rinnalle palvelutasoa parantamaan. Myös sopimusperustaisuus on lisääntymässä ja täydentäviä palveluja tuotetaan usein yhteistyösopimusten puitteissa.

Vähenevien resurssien oloissa ei esimerkiksi euromääräisten avustusten kasvuun uskota ja vaikuttaakin siltä, että järjestöt joutuvat hankkimaan rahoitustaan yhä enemmän muista lähteistä. Kyselyyn vastanneet vaikuttavat kuitenkin tietävän, kuinka ahtaalla järjestöt ovat rahoituksen kanssa. Rahoituksen kiristyminen ei siis todennäköisesti heijasta suhtautumista järjestöihin vaan kertoo pikemminkin kuntatalouden yleisestä tilasta.

Ostopalveluja kolmannelta sektorilta hankitaan etenkin sosiaali- ja terveystieteillä, mutta uusia yhteistyön kohteita kysyttäessä painotus on vapaaehtoisvoimin tehtävän työn kysynnässä.

Liite 1. Kyselylomake.

Kysely kuntien hallintojohtajille kuntien ja kolmannen sektorin välisestä kumppanuudesta

Tässä kyselyssä ajatellaan yhteiskunnan jakautuvan yksityisiin markkinoihin, julkiseen sektoriin, kolmanteen sektoriin sekä kotitalouksien muodostamaan neljänteen sektoriin. Kolmannella sektorilla tarkoitetaan tässä voittoa tavoittelematonta sektoria, yleishyödyllisiä yhteisöjä, vapaaehtois- ja hyväntekeväisyyssektoria sekä yhteisötaloutta.

Olemme hyvin kiitollisia vastauksistasi. Niitä hyödynnetään opinnäytetyössä sekä kolmannen sektorin ja kuntien välisen yhteistyön kehittämisessä. Kyselyyn vastaaminen ei edellytä kaikkiin kysymyksiin vastaamista. Yksittäisen vastaajan henkilöllisyyttä ei julkaista opinnäytetyössä eikä muissakaan kyselyyn liittyvissä yhteyksissä, kuten kyselyn tuloksista tiedotettaessa.

1. Työskentelykunta *

2. Nimi ja sähköpostiosoite

3. Nimike

4. Työskentelykuntanne asukasluku

- alle 2000 asukasta
- 2 000 - 5 000 as.
- 5 001 - 10 000 as.
- 10 001 - 20 000 as.
- 20 001 - 50 000 as.
- 50 001 - 100 000 as.
- yli 100 000 as.

5. Valitse tällä hetkellä toteutuvat kolmannen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön muodot ja valitse kehityksen suunta.

	Kasvussa	Ennallaan	Alenee	Ei ole/ei kutsuta/ei ohjata jne	En osaa sanoa
Kuntien myöntämät järjestöavustukset ovat	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteisöt saavat käyttää maksutta kunnan tiloja	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteisöt saavat käyttää vuokraa/kertakorvausta vastaan tiloja	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteisöjen kanssa solmitaan yhteistyösopimuksia	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteisöjen kanssa järjestetään yhdessä tapahtumia (luentoja, messuja tms)	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteisöjen edustajia kutsutaan mukaan toiminnan suunnitteluun (esimerkiksi kotouttamissuunnitelman laatiminen tai turvallisuuskyselyn toteuttaminen)	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteisöt saavat nimetä edustajan johonkin kunnan toimielimeen	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja saavia kuntalaisia ohjataan systemaattisesti myös	☐	☐	☐	☐	☐

järjestöjen ja
yleishyödyllisten yhteisöjen
vertais- tai
vapaaehtoispalvelujen piiriin

6. Millä kaikilla kunnan toimialoilla tehdään yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa ja mistä yhteistyöstä on kyse? (Esimerkiksi "sivistystoimessa, iltapäiväkerhojen järjestäminen yhteistyössä järjestön X kanssa", "sosiaali- ja terveystoimessa, vanhusten yksinäisyyden torjuminen yhteistyössä seurakunnan kanssa..") Kirjoituskenttä aktivoituu valittuasi kyseisen kohdan.

Sosiaalitoimi

Terveystoimi

Sivistys/koulutustoimi

Kulttuuritoimi

Tekninen toimi

Elinkeino- ja hankintatoimi

Yleishallinto

Muu, mikä

Muu, mikä

Muu, mikä

7. Mitä ja millä aloilla kolmas sektori tuottaa kunnassanne palveluja?

Vapaaehtoistoiminnan palveluja, mitä ja millä toimialoilla?

Ostopalvelusopimukseen/kilpailutettuun palveluntuotantoon perustuvia ammatillisia palveluja, mitä ja millä toimialoilla?

8. Kunnassa on kansalaistoiminnan strategia, järjestöstrategia tai muu vastaava

Kyllä, minkä niminen?

Ei

Suunnitelmissa, mikä?

En osaa sanoa

9. Kertokaa millaisia toimenpiteitä kunnassanne on tehty lähidemokratian kehittämiseksi

10. Kertokaa millaisia suunnitelmia kunnassanne on lähidemokratian kehittämiseksi

11. Mitä seuraavista kunnassanne on? Valitse kyseeseen tulevat vaihtoehdot.

Kunnan palkkaama vapaaehtoistoiminnan koordinaattori, millä toimialalla?

Järjestöjen palkkaamia vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreita, mainitse järjestöt jos tiedossa

Asukas-, järjestö- tai yhteisötoiminnan koordinaattori (kunnan tai järjestön)

Kyläasiamies tai vastaava (kunnan tai järjestön)

Jokin muu, mikä?

12. Kenelle kunnan ja kolmannen sektorin yhteistyön kehittäminen mielestäsi kuuluu?

Kunnalle

Kolmannelle sektorille

Molemmille

Muulle, mille?

13. Missä tehtävissä/palveluissa vapaaehtoisten panosta olisi mahdollista hyödyntää nykyistä enemmän?

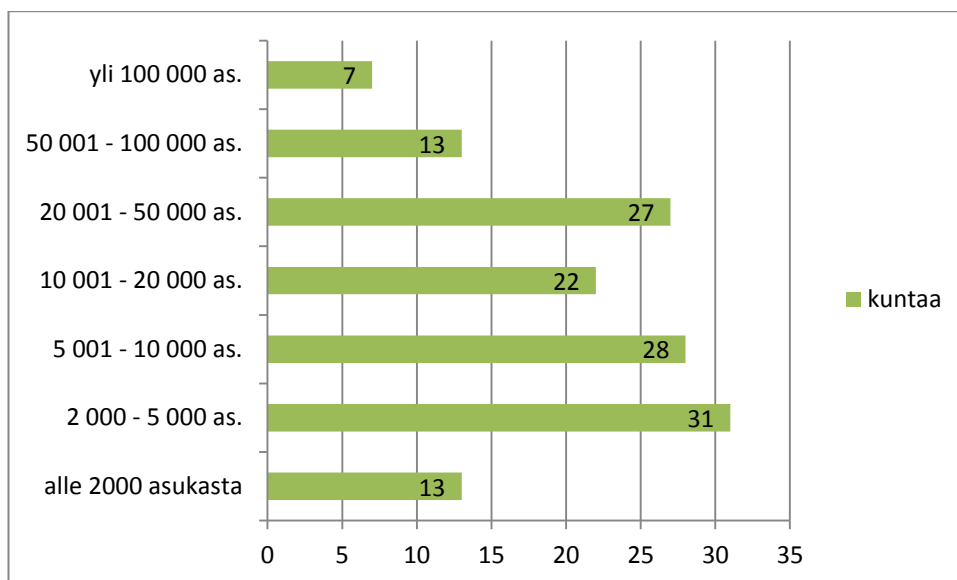
14. Kolmannen sektorin roolin kasvua palvelujen tuottajana jarruttaa eniten ...
Arviokaa väittämiä asteikolla 1 (täysin eri mieltä) – 5 (täysin samaa mieltä).

- Järjestöjen toiminnan rahoitus on epävarmaa
- Järjestöväki alkaa olla ikääntynyttä ja nuoria on vähän
- Järjestöissä ei ole tarpeeksi aktiivisia toimijoita
- Järjestöissä ei ole riittävästi osaamista palvelujen tuotantoon
- Kunnassamme ei ole sellaisia järjestöjä, jotka olisivat kiinnostuneita palvelujen tuottamisesta
- Lainsäädäntö ja verotuksen tulkinnat rajoittavat järjestöjen toimintaa liiaksi
- Järjestöt eivät pysty kilpailemaan ammattitaitoisesta työvoimasta
- Palvelujen tuottaminen on julkisen sektorin ja yritysten tehtävä, ei järjestöjen tehtävä
- Ei ole tarvetta järjestöjen tuottamille palveluille, kunta pystyy vastaamaan palvelujen tuottamisesta itse
- Kunnan työntekijät ja luottamushenkilöt eivät näe, että järjestöt voisivat olla yksi vaihtoehto palvelujen tuottamiseksi
- Suuret yritykset voittavat kilpailutukset
- Muu, mikä
- _____

15. Suuret kiitokset ajastasi! Muita huomioita ja terveisiä kyselyn aihepiiriin liittyen:

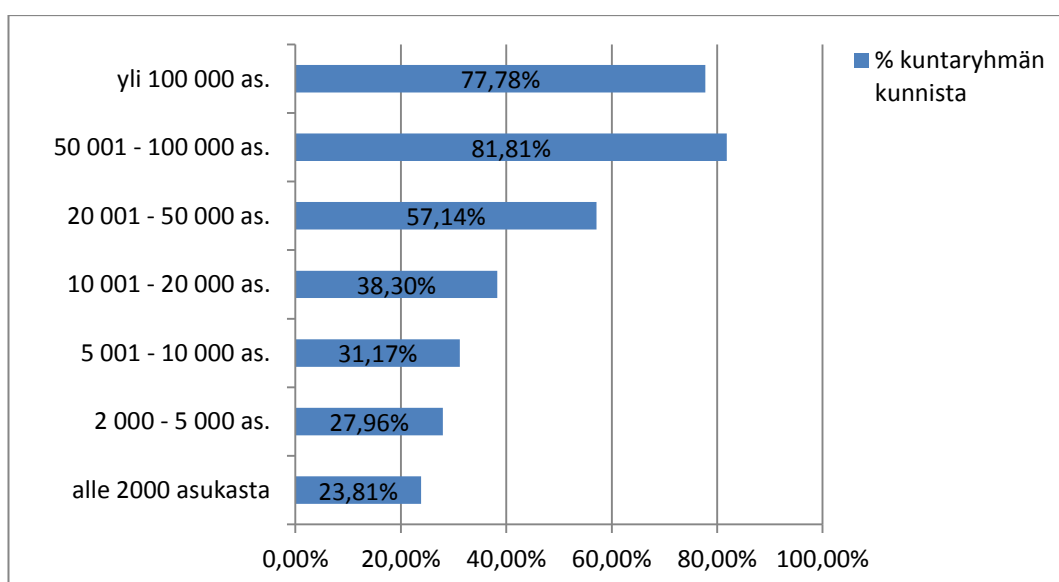
Liite 2. Vastaajakuntien koko asukasmäärän mukaan

Kuvio 3. Vastaajien edustamien kuntien asukasluvut (N=141)

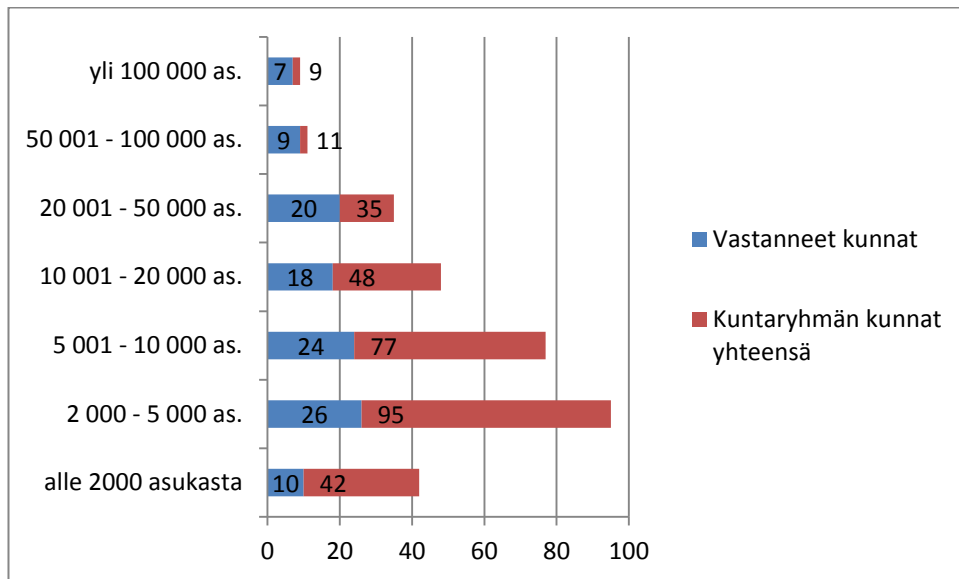
24 kunnasta on useampi kuin yksi vastaus.

Kuvio 4. Vastausprosentit eri kuntaryhmissä (N=114)

Kyselyyn vähintään yhden vastauksen lähettäneiden kuntien osuus Suomen vastaavan kokoisista kunnista.

Kuvio 5. Vastanneiden kuntien osuus kuntaryhmän kunnista (N=114)

Vastanneiden kuntien lukumäärä suhteutettuna kuntaryhmän kuntien lukumäärään.

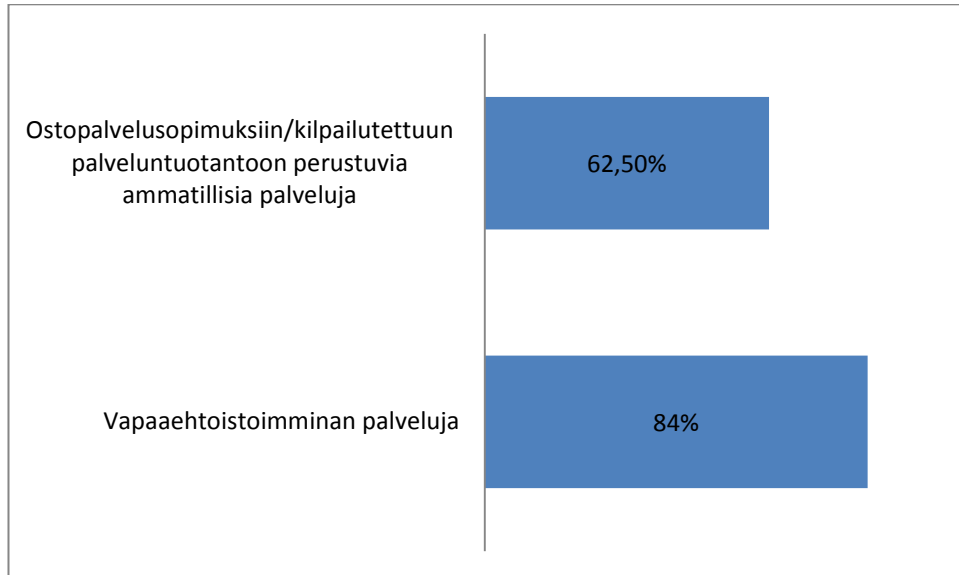
Liite 3. Kolmannen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön muodot ja kehityksen suunta

Taulukko 2. Valitse tällä hetkellä toteutuvat kolmannen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön muodot ja valitse kehityksen suunta. (N=140)

	Ei ole/ei kutsuta/ei ohjata jne	Kasvussa	Ennallaan	Alenee	En osaa sanoa	Yhteensä
Kuntien myöntämät järjestöavustukset ovat	7	6	90	31	4	138
Yhteisöt saavat käyttää maksutta kunnan tiloja	12	13	88	18	6	137
Yhteisöt saavat käyttää vuokraa/kertakorvausta vastaan tiloja	16	21	88	4	6	135
Yhteisöjen kanssa solmitaan yhteistyösopimuksia	5	65	60	3	4	137
Yhteisöjen kanssa järjestetään yhdessä tapahtumia (luentoja, messuja tms)	2	69	63	0	3	137
Yhteisöjen edustajia kutsutaan mukaan toiminnan suunnitteluun (esimerkiksi kotouttamissuunnitelman laatiminen tai turvallisuuskyselyn toteuttaminen)	9	70	46	1	12	138
Yhteisöt saavat nimetä edustajan johonkin kunnan toimielimeen	23	31	74	1	9	138
Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja saavia kuntalaisia ohjataan systemaattisesti myös järjestöjen ja yleishyödyllisten yhteisöjen vertais- tai vapaaehtoispalvelujen piiriin	7	62	44	0	23	136
Yhteensä	81	337	553	58	67	1096

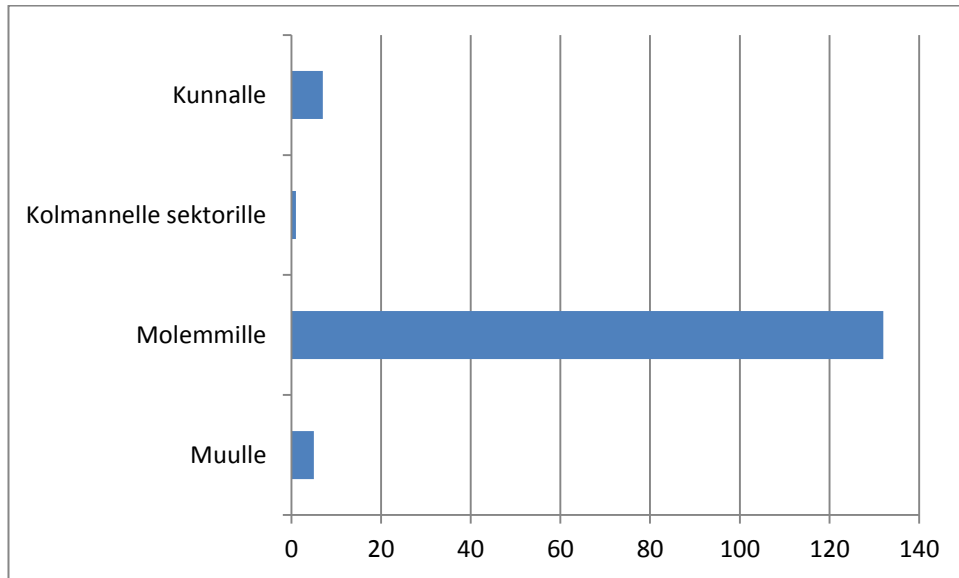
Liite 4. Järjestöjen tuottamien palvelujen jakautuminen vapaaehtoiseihin ja ostopalveluihin

Kuvio 6. Osuus vastaajista, jotka ilmoittivat kolmannen sektorin tuottavan palveluja kunnassa. (N=120)

Liite 5. Kenelle kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyö kuuluu

Kuvio 7. Kenelle kunnan ja kolmannen sektorin yhteistyön kehittäminen mielestäsi kuuluu? (N=139)

Liite 6. Kolmannen sektorin kasvua palveluiden tuottajana jarruttavat seikat

14. Kolmannen sektorin roolin kasvua palvelujen tuottajana jarruttavat seuraavat asiat. Arvioikaa väittämiä asteikolla 1 (täysin eri mieltä) - 5 (täysin samaa mieltä) (N=140)

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Järjestöjen toiminnan rahoitus on epävarmaa	2	7	30	64	34	137	3,88
Järjestöväki alkaa olla ikääntynyttä ja nuoria on vähän	1	8	33	56	41	139	3,92
Järjestöissä ei ole tarpeeksi aktiivisia toimijoita	1	12	40	60	34	139	3,99
Järjestöissä ei ole riittävästi osaamista palvelujen tuotantoon	5	28	64	35	6	138	3,07
Kunnassamme ei ole sellaisia järjestöjä, jotka olisivat kiinnostuneita palvelujen tuottamisesta	18	42	52	18	9	139	2,70
Lainsäädäntö ja verotuksen tulkinnat rajoittavat järjestöjen toimintaa liiaksi	4	19	49	43	25	140	3,47
Järjestöt eivät pysty kilpailemaan ammattitaitoisesta työvoimasta	7	29	48	40	15	139	3,19
Palvelujen tuottaminen on julkisen sektorin ja yritysten tehtävä, ei järjestöjen tehtävä	34	57	28	16	2	137	2,23
Ei ole tarvetta järjestöjen tuottamille palveluille, kunta pystyy vastaamaan palvelujen tuottamisesta itse	55	54	25	3	2	139	1,87
Kunnan työntekijät ja luottamushenkilöt eivät näe, että järjestöt voisivat olla yksi vaihtoehto palvelujen tuottamiseksi	32	51	36	20	0	139	2,32
Suuret yritykset voittavat kilpailutukset	15	21	42	42	18	138	3,20
Muu, mikä	1	0	3	0	2	6	3,33
Yhteensä	175	3028	450	397	188	1530	3,10